

Iz teh razlogov mislim, da je dovolj jasno, da je najbolje, ako so počitnice v najhujši vročini, in sicer od 15. julija do 15. septembra. Daj Bog, da bi bili skoraj vsi v tem edini, da bi se to še letos uvedlo! — — čič.

Začetek in konec mojega učiteljstva.

Spisal Ivan Lapajne.

Cenjeni čitatelji in tovariši naj ne mislijo, da se hočem s temi vrsticami že od njih posloviti; saj sem že lani nekako o tem času o priliki uradne učiteljske skupščine v Radečah poudarjal, da od šole se bom poslovil, od svojih tovarišev pa tudi potem ne, ko stopim v pokoj. Kakor znano, me je bil uradoma upokojil že lani c. kr. deželni šolski svet. Zaradi moje pritožbe na c. kr. naučno ministrstvo se je pa stvar tako zavlekla, da sem stopil v penzijo šele s 1. junijem t. l. Tudi zdaj kot upokojeni ravnatelj meščanske šole v Krškem bi še rad ostal v nekakšni duševni zvezi s slovenskim učiteljstvom. Da se ta zveza vzdrži, bom priobčeval, kolikor še nisem, tuintam po časopisih kakšno črtico iz svojega učiteljskega življenja, ali pa bom svetoval svojim tovarišem, ako pridejo še v kakšne zadrege, in ako bi mojih naukov potrebovali. V večjo dotiko bi pa rad stopil odslej zlasti s tistimi svojimi tovariši, ki so po nekod s posojilništvom v zvezi.

Danes nameravam cenjene čitatelje seznaniti le s koncem svojega učiteljstva. Ker je pa to preveč prozaično, je boljše, da pričnem s tem, kako je bilo, ko sem začel učiteljati. To je bilo tako lepo, tako poetično, da mi je še na stare dni od te poezije ostalo nekaj dobre volje, tako da mi je lahko sedaj izvrševati, kar hoče reči nemški pregovor: »Zum bösen Spiel gute Miene machen«. —

Dovršivši učiteljske z dvema tečajema v Ljubljani leta 1868. sem dobil prav dobro svedočbo, t. j. izpričevalo učiteljske usposobljenosti za učitelja »na glavnih šolah«. Zaradi svedočbe mi ni bilo treba delati drugega izpita za ljudske šole. Vendar nisem mogel dobiti s tem izpričevalom takoj primerne službe na glavnih šolah ali normalkah (t. j. četvero-razrednicah), katerih je bilo takrat na Kranjskem komaj deset. Zato sem kot nastopni učitelj l. 1868. in 1869. nadaljeval svoje študije in vstopil v 5. razred realke v Ljubljani, katerega nisem bil dovršil l. 1866. zaradi bolezni v Gorici, kjer sem bil od l. 1861.

Peti razred ljubljanske realke — pisal sem že v »Slov. zadruzi« — sem dovršil z odliko in bil po lokaciji prvi. Kaj pa zdaj? Nastal je v moji duši dilema: rad bi bil z novim šolskim letom vstopil v 6. razred; zakaj študije so me veselile, a rad bi bil vstopil tudi v praktično življenje, rad delal za narod, za šolo, za domovino in užival več svobode, kakor jo je dijaku odmerjeno.

Moja želja je bila vedno v vsakem oziru, zlasti pa v duševnem in narodnem oziru Slovincem pomagati. Da bi imel kot učitelj, kot slovenski učitelj največ prilike v tem obziru delovati, mi je bilo jasno. Saj sem bil tudi kot učitelj usposobljen. — Kmalu se mi je prilika ponudila, da se moje želje izpolnijo. V Idriji, v mojem domačem mestu, je stopil na glavni šoli s 4 razredi in 3 dekliškimi paralelkami učitelj Eržen v pokoj. Razpisali so njegovo mesto. Dobil ga je ondotni učitelj Jakob Inglič, ker je bilo to mesto bolje dotirano nego njegovo, ko je bil stopil leto prej na Šerkovo mesto. Službena stopnja Ingličeva je bila meni v začetku šolskega leta 1869/70 podeljena na predlog c. kr. rudniške direkcije

po priporočilu c. kr. deželnega šolskega sveta*) od c. kr. po-ljedelskega ministrstva. Ribí se ugodí, ako se jo v vodo vrže, meni se je najmanj tako ugodilo, da se me je praktičnemu šolstvu izročilo. (Kljub temu sem ostal v nekaki zvezi z dijaki 6. realnega razreda, ki so mi pošiljali svoja »scripta«; name-raval sem privatno študirati ta razred, kar sem pa bil opustil). V lepši dobi ne bi bil mogel postati učitelj, kakor je bila baš doba okolo l. 1870. in med boljše kolege, kakor sem jih imel v Idriji, ne bi bil mogel priti. Naj nekaj omenim o teh svojih tovariših. Začasni**) ravnatelj je bil katehet Juvan, še zdaj župnik v Spodnji Idriji. — Čeravno duhovnik, je bil z dušo in telesom vnet za šolo. Čudno, nastopila je bila nova šolska doba, ki je bila šolstvo in učiteljstvo iz rok iz-trgala cerkvi in duhovnikom. S tem se je bila država zame-rila prvi in drugim. Časopisje konservativne stranke je ostro obsojalo nove šolske zakone; med tem časopisjem je bilo skoro tudi vse slovensko časopisje razen »Naroda«. »No-vice«, tedanji orakel slovenski, so v šolskem vprašanji bolj »lavirale« z »Učit. Tovarišem« vred, ki pa se je itak bil kmalu odločil. Tedaj so duhovniki hrbet obrnili šoli, in to skoro vsi. Le nakaj je bilo častnih izjem. Med te častne iz-jeme je spadal tudi ravnatelj in katehet Juvan. Z veseljem je poleg kateheze vodil šolo, imel vse v redu, pazil na vse in posebno rad skliceval domače učiteljske konference, ki pred 20. avg. 1870 še zaukazane niso bile. Pri teh domačih učiteljskih skupščinah sicer ni on bil duša, ampak učitelj Stegnar.

To je bilo veselo življenje v Idriji l. 1869, 1870, 1871. Mladi smo bili, vneti za šolo, mladino, učiteljstvo in za narod. Imeti dobre tovariše, dobre sodnike, to ni vsak dan in vsa-kemu dano! Zvezda med tovariši je bil Feliks Stegnar, mož ki je sploh v letih 1870—1890 slovel med kranjskim in slo-venskim učiteljstvom. (Zdaj je 1. učitelj na c. kr. kaznilnici v Mariboru in uvrščen v 9. činovni razred in bil nedavno odlikovan.) Mladi mož je bil izobražen v vsakem oziru. Do-vršil je bil 6. realko in je vedno skrbel za svoje nadaljno izobraževanje. Bil je muzikaličen, imel lep družabni nastop in bil je skoz naroden. Učitelj je pa bil »non plus ultra«. Učil je v 4. razredu. On je bil duša domačih konferenc; od njega smo se vsi tovariši in tovarišice učili. Jaz se mu imam v marsičem zahvaliti, da sem v svoji šolski praksi storil svojo dolžnost. Osobito sem si od njega pridobil pravilnejši lep opis in pravilno postopanje in dobro metodo pri tem tako važnem predmetu ljudske šole. Nikdar ne bom pozabil, kako bra-tovsko me je posvaril, ko je pri meni začetniku zapazil silno pomankljive lep opisne vzorne vaje na šolski tabli in kako ljubeznivo me je učil pravilnejših črk, boljše metode itd.

V zvezi z njim in tovariši smo delali z veseljem za šolo in narod, na pr. za čitalnico, za društvo »Šola« (zdaj »Narodna« šola v Ljubljani), za javno ljudsko slovensko knjižnico; hodili na slovenske veselice, tabore itd.

Takšno življenje je bilo dve leti v Idriji. V Ljutomeru je bilo sedem lepих let, v Krškem pa skoro 28 let, o katerih bom pisal prilično z »mešanim čuvstvom«. Tu je bilo treba delati meni, slovenskemu učitelju na nemški šoli. Težko je bilo to v soglasje spraviti, vendar je šlo. Ovire so nastale šele pred kakimi 12 leti. Dobile so kranjske nemške šole, ki pa imajo razen na Kočevskem največ le slovenske otroke — krška nemška meščanska šola ima

*) C. kr. deželni predsednik baron Conrad, pri katerem sem bil takoreč domač učitelj, je baje še napisal k priporočilu: »Persönlich bekannt.«

**) Bilo je sicer vse učiteljstvo začasno nastavljeno.

komaj vsako drugo leto enega Nemca — nemške okrajne šolske nadzornike, in to ostre, strastne Nemce iz tiste hiše v Ljubljani (realke), ki jo je postavil nemški denarni zavod (Kranjska hranilnica), in v kateri niti za vse slovenske realce ni slovenščina obligaten predmet. Ti nemški inšpektorji: Knappitsch, Proft, Benda, Belar, vsi veliki Nemci in nemškutarji, so dobili tudi mojo šolo in mene v oblast in se z grdenjem mojega postopanja maščevali nad mojimi slovenskimi grehi, kolikor sem jih zakrivil s svojim delovanjem zunaj šole za korist slovenskega naroda. Toda ti nemški mogočnejši mi niso mogli priti do živega, dokler sta bila deželna šolska nadzornika Smolej in Šuman. Pozneje pa se je zgodilo glede moje šole, da so iskali na njej nemških učencev in povpraševali, kako nemške učence slovenščino učim. Drugo delo je bilo, da so mi dali ukor, ker nisem mogel postreči z učenim načrtom naše šole v originalu, ki ga meni ni nihče dal v roke. (Natisniti sem dal pa v 25 letih načrt trikrat po konceptu, ki odgovarja originalu do pičice.) Tretje delo je bilo, da so mene glede metode (a šolo so hvalili) tako počrnili, da je referent (Nemec, hud nemški nacionalec) predlagal moje upokojenje. Moje priporočbe zoper to je sicer ministrstvo odbilo; vključ temu pa nastanejo vprašanja, ki jih utegne upravno sodišče rešiti: Ali je zakonito, da mora iti v pokoj učitelj, ki je dokazal z zdravniškim izpričevalom, da je še zdrav; učitelj, ki se je ponudil (česar mu pa niso ustregli), da gre še enkrat k izpitu? Ali je zakonito, da mu niso odmerili cele pokojnine? Ali je po zakonu, da mu niso osem mesecev šteli za celo leto? Ali je po zakonu, da niso neke stalne remuneracije v poštrev vzeli, ko so mu odmerjali pokojnino? Ali niso zakona rušili, ko se je moral poldrugi mesec pred koncem šolskega leta od šole posloviti?

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za konjiški okraj je zborovalo dne 3. maja v Čadramu ob jako izborni udeležbi. — Predsednik pozdravi navzoče, posebno pa g. Ferka, učitelja, gg. Tribnika in Lamuta, oba visokošolca, kot goste. Nato se prečita zapisnik. Tovariša Brumen in Serajnik L. ml. želita, da bi se predlogi natančneje objavljali, kar se je vzelo na znanje. Kot tretja točka je bilo predavanje tov. Jurka (nadaljevanje). Ko je končal, mu je učiteljstvo burno aplavdiralo in izreklo željo, naj bi priobčil imenovani celo predavanje v kakem listu, kar je predavatelj obljubil. Tudi predavanje tov. Rosensteina (na kaj naj učitelj pazi pri prestopu iz nižjega razreda v višjega), je vsestransko želo obilo pohvale. Razvila se je o tem predavanju živahna debata. Iz vprašalne skrinjice se je rešilo tudi par vprašanj. Za namestnike delegatov za Zavezino zborovanje so se določili gg. Časl, Čuček, Serajnik Beno. Tov. Pleskovič predlaga, naj se vsi predlogi izroče poročevalcema formulirani in napisani, da se izogne na ta način neljubih pomot. — Prihodnje zborovanje se določi v juliju v Stranich. Nato je predsednik zaključil sejo.

Književnost in umetnost.

Književno naznanilo. Prvi in drugi del svoječasno naznanjene štiridelne pesmarice »Šopek šolskih pesmi z nar. in v narodnem duhu zloženimi napevi« sta dotiskana, in pričnem ju razpošiljati takoj, ko prejmem še tudi II. del omenjene pesmarice od tiskarne. (Prvi del je že v mojih rokah.) Razpošiljanje se bo vršilo po onem redu,

kakor so se mi oglašali naročniki. Prosim torej potrpljenja! Pesmaric se je tiskalo samo 200 izvodov nad številom naročnikov. Kdor se še torej ni oglašil, pa si želi te pesemske zbirke, naj mi to blage volje čim najhitreje sporoči, zakaj brez izrečnega naročila ne nameravam pošiljati zbirke nikomur.

V Središču, dne 20. majnika 1906.

Anton Kosi.

„Zvonček“ št. 6 ima naslednjo vsebino: 1.) Pravljica. Borisov. Pesem. 2.) V slovo. Sokolov. Pesem. 3.) Očetov list. Ivo Trošt. Povest. 4.) Rajske ptice. Lad. Ogorek. Prirodopisni spis s podobo. 5.) O čudnem plesu. Juraj Pangrac. Narodna pripovedka. 6.) O Kristanci, ki je na praznik sv. Marjete spravljala seno. Juraj Pangrac. Narodna pripovedka. 7.) V šolo. E. Gangl. Pesem s podobo. 8.) Moj, moj oče! Andrej Rapè. Povest. 9.) Vesela godba. Podoba. 10.) Težka pot. Kompoljski. Povest. 11.) Igrišče. I. B. Zabavni spis. 12.) Pouk in zabava.

Popotnik. Letnik XXVII. Štev. 5. Dragotin Prišpil nadaljuje svoj temeljiti članek o »Obiteljskih večerih« ter govori v tej številki o načinih stikov med šolo in domom in o tozadevnih pedagoških poizkusih in nasvetih. — Potem čitamo nadaljevanje Heričevega, zadnjič začetega članka »O bistvu, pomenu in važnosti Kernovega določnega glagola«. — Josip Brinar prijavlja konec svoje razprave »O reklih in njih uporabi v šoli«. — Zanimivo je nadaljevanje Kocbekovega in Neratovega poročila »S I. mednarodnega kongresa za šolsko higijeno v Norimberku l. 1904.« — V »Književnem poročilu« je natisnjena ocena »Učnih slik«, ki jih je izdala Slovenska Šolska Matica. — Polne ironije in sarkazma so tri slike, ki jih prijavlja J. R. r pod skupnim naslovom »Iz perspektive«. Zadnja je celo — hud tobak! — »Razgled« je bogato založen. V celoti je tudi ta »Popotnikova« številka lepo izpričevalo trudoljubivosti in temeljitosti sotrudnikov in urednika.

Ljudmila Poljanec: Poezije. Založil L. Schwentner. V Ljubljani 1906. Str. 120. Cena broširani izvod 2 K, po pošti 2 K 10 h, elegantno vezan 3 K, po pošti 3 K 10 h. — O teh lepih »Poezijah« izpregovorimo še obširneje.

Vestnik.

Kako sodi Jaklič o našem delu, smo povedali zadnjič. Danes povemo, kako sodbo goji dalmatinsko učiteljstvo. »Učiteljski Glas«, glasilo »Saveza dalmatinskih učitelja«, priobčuje v zadnji številki to-le kratko notico: »Nama na izgled. Kako čitamo u odličnom »Učiteljskom Tovarišu«, naša slovenska braća, učitelji u Kranjskoj, živo rade i naprednju na korist svoga stališća i naroda. Skoro su imali zbor u Ljubljani, na kojem je odlučeno, da se osnuje »Učiteljsko štamparsko društvo«. Pravila su već pregledana i potvrgjena, te podnešena vlasti na odobrenje. Osim raznih koristnih ustanova, oni imaju još i svoj vlastiti novčani zavod, kao registrovanu zadrugu s ograničenim jamstvom. Do konca mjeseca travnja t. g. promet je Zadruga iznašao u novcu 67.413 K. O ovoj korisnoj ustanovi naše srodne braće i kolega, mi ćemo skoro opširnije progovoriti, eda se njeno blagotvorno djelovanje protegne i na naš kraj.« — Kdor ni popolnoma prevzet od političke strasti, mu ne bo težko uganiti, čigava sodba je prava.

Naši listi. Na »Zavezini« skupščini smo izvedeli, da so naši listi provzročili 2576 K 33 h izgube, tako da je čistega imetja namesto 3997 K 34 h samo 1421 K 1 h. »Popotnik« ima dolga »Zvezni tiskarni« 1030 K 83 h. Pri »Učiteljskem Tovarišu« se je moralo samo za lansko leto odpisati zaradi izgube 2267 K 61 h. Tiska se »Učit. Tov.« v 841 izvodih, a plačujočih naročnikov je le 788. »Popotnik« ima 751 plačujočih naročnikov, a tiska se ga 925 izvodov. »Zvonček« se tiska v 1400 izvodih, med temi je plačujočih naročnikov 1079. Edini ta list je bil aktiven s 727 K 36 h.